

A 1820/presidiet**Käsittelijä** Puheenjohtajisto

Puheenjohtajiston mietintö, joka koskee
jäsenehdotusta Magnitski-lakien pohjoismaisesta yhtenäistämisestä

Ehdotus

Puheenjohtajisto ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto ei ryhdy lisätoimiin, jotka koskevat jäsenehdotusta Magnitski-lakien pohjoismaisesta yhtenäistämisestä.

Taustaa

Hermitage Capital Managementsin veropetokset paljastaneen venäläisen tilintarkastajan Sergei Magnitskin kuolemasta tuli kuluneeksi kymmenen vuotta vuonna 2019. Maaliskuussa 2019 järjestettiin kuuleminen Euroopan parlamentissa ja esitettiin selkeä toive EU-lainsäädännöstä, jonka nojalla ihmisoikeusrikkomuksista voidaan määrätä sanktioita. Vastaavia lakeja on otettu käyttöön USA:ssa, Kanadassa ja monissa muissa maissa (Magnitski-lait).

Koska asian käsittely etenee hitaasti EU:ssa, konservatiivinen ryhmä on tehnyt jäsenehdotuksen, jonka mukaan i) Pohjoismaiden ministerineuvoston tulee edistää yhteistä kantaa Magnitski-lakeihin EU:ssa ja ii) Pohjoismaiden hallitusten tulee laatia kaikissa maissa samanaikaisesti kansalliset Magnitski-lait, mikäli Magnitski-lainsäädäntötyötä ei saateta valmiiksi EU:ssa. Jäsenehdotus sai laajan kannatuksen Pohjoismaiden neuvoston 71. istunnossa Tukholmassa lokakuussa 2019.

Jäsenehdotuksen laatimisen jälkeen asiassa on tapahtunut kehitystä. Euroopan neuvoston ihmisoikeustyöryhmä (COHOM) on yhdessä EU:n ulkosuhdehallinnon (EEAS) kanssa onnistunut saavuttamaan konsensuksen, joka vahvistettiin 9. joulukuuta 2019 EU:n ulkoasiainneuvoston kokouksessa. Kokouksessa ministerit arvioivat EU:n ihmisoikeustyötä, käytettävissä olevia välineitä ja tulevien kuukausien valmistelutyötä, johon liittyy mahdollisen laaja-alaisen pakotejärjestelmän valmistelu, jotta vakaviin ihmisoikeusrikkomuksiin voidaan puuttua.

COHOM on tammikuusta 2020 lähtien keskustellut globaalisti toimivan pakotejärjestelmän kehyksistä vakavissa ihmisoikeusrikkomuksissa. Järjestelmä olisi EU:n vastine

USA:n niin kutsutulle Magnitski-laille, kuitenkin sillä erolla, että EU:n säädös ei koski pelkästään Venäjää vaan myös ihmisoikeusrikkomuksia muualla maailmassa. EU:n maailmanlaajuista pakotejärjestelmää ei siksi voida kutsua ”Magnitski-laiksi”. On huomattava, että neuvostossa vaaditaan yksimielisyys ihmisoikeus- ja pakoteasioissa, mikä on hidastanut prosessia. Neuvosto hyväksyi asetuksen joulukuun 7. päivänä 2020, juuri ennen 10. joulukuuta vietettävää YK:n kansainvälistä ihmisoikeuksien päivää.

Maailmanlaajuisen pakotejärjestelmän perustamista voidaan pitää osana EU:n laajaa ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevaa EU:n strategiakehystä (2012), jossa määritellään periaatteet, tavoitteet ja priorisoinnit EU-politiikan vaikuttavuuden ja yhtenäisyyden parantamiseksi kyseisillä aloilla. Strategisen kehyksen toimeenpanoa varten EU on hyväksynyt toimintasuunnitelmat kausille 2012–2014, 2015–2019, ja neuvosto hyväksyi 19. marraskuuta 2020 uuden toimintasuunnitelman vuosille 2020–2024. Toimintasuunnitelmaan sisältyvät seuraavat priorisoinnit: i) yksilöiden suojelu ja voimaannuttaminen, ii) kestävien, osallistavien ja demokraattisten yhteiskuntien rakentaminen, iii) maailmanlaajuisen ihmisoikeus- ja demokratiajärjestelmän edistäminen, iv) uuden teknologian tuomien mahdollisuuksien hyödyntäminen ja v) maailmanlaajuisen ympäristöhaasteiden ja ihmisoikeuksien välinen yhteys.

Maailmanlaajuisen pakotejärjestelmän hyväksyminen vastaa Euroopan parlamentin ja jäsenmaiden halua vahvistaa kapasiteettia, jolla reagoidaan vakaviin ihmisoikeusrikkomuksiin. Se myös vastaa Pohjoismaiden neuvoston jäsenehdotusta, jonka mukaan asiat voidaan hoitaa tehokkaammin yhteistyössä EU:n kanssa kuin kansallisesti tai pohjoismaisittain. On huomattava, että EU esittää Norjalle ja Islannille (ETA-maina), että ne systemaattisesti sopeuttavat toimensa EU:n pakotejärjestelmään. Näin tehdessään mailla on velvoite sopeuttaa kansallinen politiikkansa ja lainsäädäntönsä neuvoston päätökseen.

EU:n maailmanlaajuinen ihmisoikeuspakotejärjestelmä kattaa vakavat ihmisoikeusrikkomukset ja -loukkaukset, joihin sisältyvät kansanmurhat, rikokset ihmisyyttä vastaan, kidutus ja muu epäinhimillinen tai halventava kohtelu tai rangaistus, orjuus, laiton, mielivaltainen tai sattumanvarainen teloitus ja murha, tahdonvastainen katoaminen, mielivaltaiset pidätykset tai vangitsemiset. Näiden lisäksi järjestelmään sisältyvät ihmiskauppa, ihmissalakuljetus, seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva väkivalta, rauhanomaisen kokoontumisvapauden loukkaus, mielipiteen- ja sananvapauden loukkaus ja väärinkäyttö sekä uskonnon- tai uskonvapaudenvapauden väärinkäyttö. Järjestelmä antaa EU:lle mahdollisuuden asettaa matkustuskielto alueelleen, jäädyttää tekijöiden EU:ssa olevat varat sekä kieltää EU-kansalaisia antamasta varoja tai taloudellisia resursseja tekijöiden käyttöön. Toisin kuin nykyisillä maantieteellisesti rajoitetuilla järjestelmillä, uutta järjestelmää voidaan käyttää rajat ylittävissä rikoksissa.

Uusi maailmanlaajuinen ihmisoikeuspakotejärjestelmä täydentää EU:n nykyistä 18 järjestelmää, jotka sisältävät yli 200 yksittäistä nimeä. On huomattava, että uusi sanktiojärjestelmä on voimassa kolme vuotta toisin kuin muut järjestelmät, joiden

voimassaoloa on jatkettava 6 tai 12 kuukauden välein. Koska järjestelmä hyväksyttiin vasta hiljattain, listalla ei vielä ole nimiä. Sama nimi ei voi esiintyä listalla kahta kertaa samoista rikoksista, mutta samat henkilöt/yksiköt voivat kuitenkin olla eri pakotelistoilla muista rikoksista (esim. ihmisoikeusloukkauksista, korruptiosta, aseidenvientikellosta jne.).

Julkista tietoa ei ole niistä EU-kokousten ajankohdista, joissa luetteloa päivitetään, koska mahdolliset tekijät halutaan yllättää samalla kun varmistetaan, etteivät he pääse hävittämään todisteita tai piilottamaan varojaan. Nimiehdotukset uuteen pakotejärjestelmään tulevat EU:n jäsenvaltioilta ja EU:n ulkosuhdehallinnolta. Saattaa olla paikallaan esittää yhteispohjoismaisia ehdotuksia luetteloon otettavista nimistä ja toimijoista.

Neuvostossa vaaditaan yksimielisyys henkilöiden/yksiköiden ottamisesta pakotejärjestelmään. Kriitikoiden mielestä tämä saattaa muodostaa esteen tekijöiden sanktiolistalle ottamiselle. Mutta yksimielisyyttä voidaan pitää myös vahvuutena, osoituksena EU:n solidaarisuudesta listalle otettavien henkilöiden/yksiköiden kohdalla.

Puheenjohtajiston näkemykset

Puheenjohtajisto ilmaisee tyytyväisyytensä siihen, että EU:ssa on saavutettu yksimielisyys neuvoston asetuksesta, jolla luodaan EU:lle maailmanlaajuinen ihmisoikeuspakotejärjestelmä vakavia ihmisoikeusrikkomuksia vastaan.

Puheenjohtajiston mukaan ei ole tarkoituksenmukaista kehottaa Pohjoismaiden hallituksia valmistelemaan kansallisia pakotejärjestelmiä vakavia ihmisoikeusrikkomuksia varten rinnakkain EU:ssa tehtävän työn kanssa.

Lisäksi puheenjohtajisto huomauttaa, että jos maat haluavat jatkaa Magnitski-lakien käsittelyä kansallisesti EU-yhteistyön sijaan, odotettavissa oleva kansallinen pakotejärjestelmä koskisi ainoastaan ulkomaalaisten (Venäjä) matkustus- ja viisumirajoituksia, mutta sitä ei voitaisi soveltaa varojen, omaisuuden tai käteisvarojen jäädyttämiseen, koska silloin liikutaan EU:n yksinomaisen toimivallan alueella.

Puheenjohtajisto huomauttaa ensimmäisen että-lauseen kohdalla siitä, että Pohjoismaiden ministerineuvostolla ei ole mandaattia ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tehtävään yhteistyöhön, mutta korostaa ihmisoikeuksien noudattamisen olevan erittäin tärkeää.

Puheenjohtajisto ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto ei ryhdy lisätoimiin, jotka koskevat jäsen ehdotusta Magnitski-lakien pohjoismaisesta yhtenäistämisestä.

Pohjolassa 8. maaliskuuta 2021

Annette Lind (S)
Aron Emilsson (SD)
Bertel Haarder (V)
Christian Juhl (EL)
Erkki Tuomioja (sd.)
Gunilla Carlsson (S)
Hans Wallmark (M)
Heidi Greni (Sp)

Linda Modig (C)
Martin Kolberg (A)
Michael Tetzschner (H)
Oddný G. Harðardóttir (Sf)
Silja Dögg Gunnarsdóttir (Frf)
Steinunn Þóra Árnadóttir (VG)
Wille Rydman (kok.)